

Отримано: 29 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 25 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 28 березня 2022 р.

e-mail: o.semenova@forlan.org.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-108-111

Семенова О. В. Удосконалення лінгвістичної компетентності на матеріалі текстів коміксів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 108–111.

УДК: 378.881.1+811.133.1

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7703-2719>**Семенова Олена Валентинівна,**

PhD, кандидат філологічних наук, доцент,

Горлівський інститут іноземних мов Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ КОМІКСІВ

Креолізовані або семіотично ускладнені тексти – невід’ємна частина нашого сучасного життя, які можна зустріти всюди – суспільні місця, домівка, офіс, транспорт, тому їх призначення неможливо недооцінювати. Комікс вважається ефективним засобом навчання ініціомовній лінгвістичній компетентності, основою для удосконалення навичок усного мовлення. Оскільки ми живемо в епоху медійного простору інформації, ми її переважно сприймаємо комплексно. Візуалізована інформація виявляється цікавою та ефективною для засвоєння. Комікс є багатofункціональним дидактичним матеріалом, який сприяє вирішенню цілої низки методичних завдань – автоматизація граматичної/лексичної компетентності, удосконалення мовленнєвої/лінгвокраїнознавчої компетентності, підвищення якості знань/мотивації, розвиток пізнавальної активності, урізноманітнення форм роботи, інтерактивність освітнього процесу, розвиток творчих здібностей. Лінгводидактичний потенціал французького коміксу визнається навичками читання (розуміння автентичного тексту, пошук необхідної інформації, виокремлення значущої/запрошеної інформації сюжетної лінії тексту), монологічне/діалогічне мовлення (коротка/детальна доповідь на основі прочитаного, ведення дискусії, уточнення інформації, висловлювання власної точки зору, наведення аргументів), письмо (ведення нотаток основних подій/героїв прочитаного коміксу, відтворення історії від першої особи, створення вербальної компоненти коміксу, написання критичного повідомлення, висловлювання власного судження, думок, виконання писемних творчих проєктів). Паралельно з мовленнєвою компетентністю розвивається й соціокультурна, а саме: виділення/інтерпретація лінгвокраїнознавчих маркованих одиниць, які містяться в автентичних французьких коміксах, порівняльний аналіз різних аспектів культурного життя українського/французького етносу. Використання коміксів на практичних заняттях підвищує мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, удосконалення навичок основних видів мовленнєвої діяльності в контексті навчання соціальної взаємодії, вмінь вести діалог культур й толерантності.

Ключові слова: комікс, дидактичний матеріал, мовленнєва компетентність, мотивація, творчі здібності.

Olena Semenova,

PhD, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Horlivka Institute for Foreign Languages of State Higher Educational Institution 'Donbas State Pedagogical University'

THE IMPROVEMENT OF FOREIGN-LANGUAGE LINGUISTIC COMPETENCE BASED ON THE MATERIAL OF COMIC BOOK TEXTS

Creolized or semiotically complicated texts are an integral part of our modern life that can be found everywhere – public places, home, office, transport, so their purpose cannot be underestimated. The comic is considered an effective means of teaching foreign linguistic competence, the basis for improving oral speech skills. Since we live in the era of the media space of information, we mainly perceive it comprehensively. Visualized information is interesting and effective for learning. The comic is a multifunctional didactic material that promotes a number of methodological tasks – overlearning grammatical/lexical competence, improvement of speech/linguo-regional studies competence, improving the quality of knowledge/motivation, development of cognitive activity, diversification of forms of work, interactivity of the educational process, development of creative abilities. The linguo-didactic potential of a French comic is determined by reading skills (understanding the authentic text, searching for the necessary information, highlighting meaningful/requested information of the text storyline), monologic/dialogic speech (short/detailed report based on what has been read, discussion, clarification of information, statement of one's own point of view, providing arguments), writing (keeping notes of the main events/characters of the previously read comic, reproducing the story from the first person, creation of verbal components of the comic, writing a critical message, expressing one's own judgment, thoughts, performing written creative projects). Alongside linguistic competence, sociocultural competence also develops, namely: the accentuation/interpretation of linguo-regionally marked units contained in authentic French comics, a comparative analysis of various aspects of the cultural life of the Ukrainian/French ethnic group. The use of comics in practical classes increases the motivation of students to study foreign languages, improves the skills of the main types of speech activity in the context of teaching social interaction, the ability to conduct a dialogue of cultures and tolerance.

Keywords: a comic, didactic material, speech competence, motivation, creative abilities.

Постановка проблеми. Комікси займають особливе місце в житті французького суспільства поряд з літературою та кінематографом. Вони мають свою широку читачку аудиторію й відносяться до сучасного мистецтва. Вони містять певну культурну компоненту і дозволяють порівнювати образи та ментальність французького етносу. Однак зважаючи на проведені дослідження у методичній сфері, комікс є не достатньо вивченим з огляду на його дидактичний потенціал під час формування ініціомовної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти використання коміксів в освітньому процесі розглядали такі дослідники: технологічні можливості коміксної передачі інформації (В. Юрженко), дидактичний потенціал (Л. Остапенко, О. Соловійова, Л. Архіпова, О. Шашуріна), формування діалогічного мовлення (Л. Варзацька, Т. Ладиженська) та мовленнєвих механізмів (Д. Ольшанський), засіб трансляції соціальних смислів (Г. Почепцов) та інші.

Актуальність зумовлена дослідженням проблем використання нетрадиційних засобів навчання іноземних мов у сучасному освітньому процесі.

Мета статті – виявити можливий механізм удосконалення іншомовної лінгвістичної компетентності шляхом залучення візуально-піктографічного тексту. Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне виявити роль французького коміксу під час формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та визначити номенклатуру мовленнєвих вмінь, які можуть бути досягнуті завдяки використанню французького коміксу.

Об'єкт дослідження – сучасний французький піктографічний текст. Предмет дослідження – дидактичний потенціал французьких коміксів як освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. В методичній площині французький комікс являє собою автентичний навчальний текст, культурне джерело, який містить в собі риси французького національного характеру, цінності, традиції, культурні реалії, особливості розмовного стилю, ілюстрації невербальної поведінки, побуту народу. Комікс це важлива складова національно-культурної самосвідомості, має пізнавальну, країнознавчу цінність. До методичних значущих характеристик французького коміксу відносяться автентичність, наочність, статичність, компактність, популярність, міждисциплінарність, лінгвокультурність. Вищенаведені ознаки вказують на те, що французький комікс є оригінальним продуктом, перспективним з методичної точки зору, який може бути розглянутий як репрезентативна складова французької лінгвокультури.

Р. Харвей вважає, що комікс це оповідання у вигляді зображень, які супроводжуються репліками (Harvey, 2001: 76). Комікс – візуалізована інформація, яка безпосередньо відповідає вимогам сьогодення – актуальна, наочна, доступна. Комікс – ефективний засіб навчання іншомовній лінгвістичній компетентності, підґрунтя для вдосконалення навичок усного мовлення.

Комікс є певним інструментом впливу, оскільки студенти мають можливість слідкувати за розвитком сюжетної лінії, персонажами, обстановкою тощо. Зображення в коміксі відіграє роль підказок під час роботи над мовленнєвим матеріалом. Комікси притягують увагу, розмовляють з читачем, останній ідентифікує себе з головними персонажами, добре сприймає гумор. Враховуючи той факт, що втримати концентрацію уваги на практичних заняттях з іноземної мови не завжди вдається протягом всього заняття, традиційні методи не завжди допомагають викласти необхідний матеріал та закріпити його, тому на допомогу приходять нетрадиційні методи. Зауважимо, що до позитивних моментів коміксів можна віднести: взаємодію (декодування змісту за допомогою вербальних/невербальних компонентів), ефективність (багато інформації за короткий час), командну роботу (групова робота з текстом/зображенням сприяє продуктивному запам'ятовуванню).

З метою підтвердження ефективності використання нетрадиційних методів навчання, в нашому випадку, коміксів, було проведено опитування 35 респондентів неповної вищої освіти, віком – 18-20 років (з них хлопців – 10, дівчат – 25). Одна група респондентів знайомилася з новим матеріалом за базовим підручником, а інша додатково використовувала комікси. Більшість респондентів дійшла висновку, що ефективніше засвоюється матеріал за допомогою не тільки тексту, але й зображень, що свідчить про те, що студенти, не вагаючись, йдуть на експерименти в освітньому процесі. Використання коміксів на практичних заняттях з практики усного та писемного мовлення робить освітній процес цікавішим для студентів, розвиває критичне мислення, готує їх до реального життя. Нетрадиційні методи навчання сприяють персоналізації, доступності та ефективності навчання, допомагають візуалізувати, змодельовати та інтерпретувати інформацію.

В основі вдосконалення іншомовної компетентності із залученням коміксів існує декілька підходів, а саме студентоцентричний, компетентісний, комунікативний та соціокультурний.

Проаналізувавши вплив коміксу на свідомість людини, вважаємо, що, обираючи комікс як дидактичний засіб, необхідно враховувати психологічні та вікові особливості. Сучасна молодь – візуали, оскільки візуальна інформація переважає в усіх сферах життя, тобто ми живемо в епоху медіаінформації. Візуали сприймають інформацію комплексно – картинка + текст. Візуалізована інформація цікава та ефективна для засвоєння, тому що і малюнок і текст сприймається як одне ціле. Декодування коміксів дає змогу задіяти різні когнітивні механізми людини, активізує її мислення як на вербальному так і на візуальному рівнях. Синтез цих двох рівнів у свідомості читача позитивно впливає на розвиток процесів мислення, уваги, сприйняття, при цьому наявність ілюстрацій в коміксі сприяє не поверхневому, а детальному сприйняттю, розумінню та запам'ятовуванню інформації.

Насправді існує декілька видів завдань, які можуть бути запропоновані студентам на заняттях з французької мови: опишіть картинку, придумайте продовження історії, порівняйте з оригіналом, розташуйте малюнки коміксу в правильному порядку, відтворіть попередні малюнки/репліки (пряма/непряма мова), зімітуйте інтонацію, трансформуйте непряму мову в пряму, перефразуйте репліки, заповніть лакуни словами/фразеологічними зворотами, завершіть граматично правильно репліки, відновіть пропущені репліки, драматизуйте уривок/текст коміксу, запропонуйте свій власний комікс на задану/обрану тему.

Під час роботи з коміксами словниковий запас студентів з певної тематики збільшується, легко засвоюються лексичні одиниці, які позначають ситуації, дії, ознаки, предмети тощо. Під час створення текстової компоненти до малюнків автоматизуються граматичні навички та вміння. Популярними завданнями для формування іншомовної комунікативної компетентності можна вважати: *Imaginez des dialogues des bandes dessinées. Analysez le passage de l'histoire. Complétez les bulles. Travaillez en groupe et supposez ce qui s'est passé. Achevez les vignettes par des images. Analysez l'extrait découpé de la BD et rangez les vignettes dans un bon ordre. Regardez et lisez l'extrait de la BD. Écrivez l'histoire au passé en remplaçant le discours direct par le discours indirect. Décrivez ce qui s'est passé et ce que les personnages ont dit (... dit que.../a demandé si.../a répondu que..., etc). Choisissez une bulle et répondez: Qu'est-ce que le personnage principal a fait hier et où? Imitiez le dialogue entre les personnages principaux en utilisant le vocabulaire du texte. Décrivez la vignette que vous avez reçu. Réfléchissez à l'identité des personnages illustrés. Inventez le récit de la BD au présent/au passé. Préparez le récit.*

Під час роботи з текстами коміксів виділяють декілька етапів. Етап орієнтування сприяє формуванню мотивації роботи з коміксом, вдосконалення монологічної/діалогічної компетентності, вмінь прогнозування. На цьому етапі студенти зна-

йомляться з назвою, обкладинкою, кадрами коміксу та роблять припущення щодо його змісту: *Faites connaissance avec le titre, la couverture de la BD, les vignettes. De quoi s'agit-il? Devinez! Qu'en pensez-vous?*

Етап ознайомлення стимулює увагу, мислення, сприйняття шляхом вдосконалення слухо-вимовних навичок. Студенти працюють в парах і намагаються розташувати в правильному порядку кадри. Контроль правильності виконання відбувається під час виразного читання кадрів коміксу: *Remettez les vignettes de la BD dans un bon ordre. Présentez la BD d'une manière expressive.*

Етап коментування передбачає опанування новою лінгвокраїнознавчою інформацією, розвиток пошукових навичок. Студентам необхідно знайти в коміксах культурні реалії і прокоментувати їх, оскільки вони містять національно-марковані слова, висловлювання розмовного регістру мовлення, мовні та культурні особливості, які ускладнюють декодування коміксів франкофонами. Коментар виявляється корисним як для вербальної так і невербальної компоненти: *Essayez de relever les composantes/ habitudes culturelles, des sous-entendus des personnages de la BD. Associez-les avec les commentaires. Trouvez et commentez les composantes culturelles rencontrées dans la BD.* На етапі коментування відбувається усвідомлення рідної та іншомовної культури шляхом порівняння (див. схема 1).

Linguoculture française

- Cette présentation/illustration/image nous montre que les Français aiment /n'aiment pas/adorent/préfèrent/détestent...
- Cette présentation/illustration/image prouve qu'il y a/qu'il existe ... en France.
- Cette présentation/illustration/image confirme que les Français sont ...
- L'idée de ... se reflète dans ... /... symbolise que ... /... implique que les Français sont toujours ... /... caractérise les Français comme
- La culture française est ...

Linguoculture ukrainienne

- On peut constater que l'Ukraine ... que la France.
- En comparaison avec l'Ukraine, la France ...
- Dans la culture ukrainienne, au contraire, ...
- En fait, en Ukraine, c'est tout à fait pareil /ce n'est pas pareil/c'est différent/c'est identique.
- En Ukraine, on ne le fait jamais/on le fait souvent/on le fait exprès/on le fait parfois/on le fait au cas où...
- La culture ukrainienne est ...

Схема 1

Текстовий етап передбачає розвиток навичок пошукового та вивчаючого (з повним розумінням тексту) читання, удосконалення навичок монологічного мовлення. Спочатку вивчається комікс (персонажі, події, проблематика, тема) за схемою, що сприяє кращому розумінню змісту коміксу та є основою для подальшого вдосконалення мовленнєвої компетентності студентів (див. схему 2).

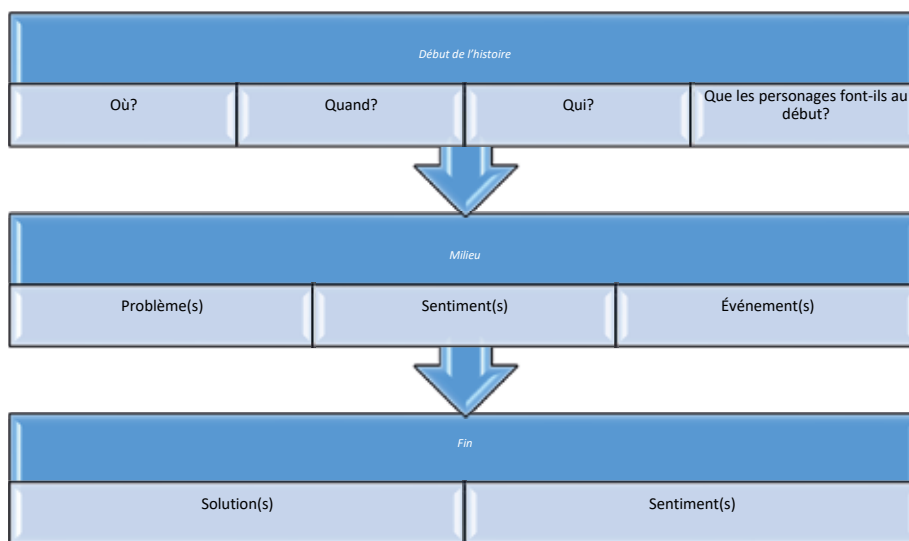

Схема 2

На відміну від звичайного тексту, в коміксі частина інформації представлена ілюстраціями, що з одного боку, полегшує сприйняття, а з іншого, ускладнює процес трансмісії основного змісту, візуальної інформації у вербальну.

Після вивчення коміксу та визначення основних моментів пропонується парна робота, під час якої студенти переповідають один одному основний зміст коміксу, описуючи персонажів, місце події, сюжет, основні події, розкриваючи теми, проблеми, основні ідеї коміксу: Choisissez un des personnages de la BD et présentez son portrait psychologique/moral. Examinez les vignettes et décrivez-les. Résumez le texte de la BD. Relevez l'idée principale/le problème/le thème de la BD.

Отже, кожен студент мав можливість підготувати два монологічних висловлювання з опорою на текст коміксу й схему. Для полегшення виконання завдання рекомендуються додаткові текстові опори, які містять фрази для викладу власної думки, опису персонажів, місця події тощо.

Продуктивний етап спрямований на вдосконалення вмінь та навичок на основі продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, письмо). Студентам пропонується попрацювати з частиною одного коміксу або його продовженням, якщо це серія коміксів, де заздалегідь відбулися трансформації (часткова відсутність тексту, ілюстрацій).

На кожному практичному занятті студенти виконують завдання, спрямовані на поступовий та цілеспрямований розвиток мовленнєвих навичок з використанням різних форм роботи: індивідуальна, парна, групова. Серед форм групової роботи популярними виявилися – Inventez la suite de la BD. Décrivez ce qui s'est passé/se passait après. Remplissez les bulles. Créez des illustrations de la BD. Vous avez le cadre de la BD qui montre les situations «avant» et «après». Discutez les points communs et différents. Essayez de deviner ce qui s'est arrivé. Décrivez la vignette de la BD. Remettez les vignettes dans un ordre chronologique. Серед форм парної роботи – Remplissez les bulles. Regardez la partie du cadre de BD. Essayez d'imaginer la partie manquante. Racontez la BD au passé/futur. Jouez les situations suivantes: Imaginez que vous êtes rédacteur en chef d'un journal et votre collègue vous montre les maquettes du numéro anniversaire, mais elles ne vous plaisent pas. Votre ami vous conseille quoi faire. Серед індивідуальних форм роботи – Racontez la BD de la part d'un personnage choisi.

Завершальний етап – студенти об'єднуються в групи, обирають тему для дискусії та готують аргументи, які стануть у нагоді під час викладу власної точки зору: Pensez-vous que la BD est un art? Si oui, lequel? Croyez-vous que la création d'une BD est un processus créatif/simple/complexe? Trouvez-vous que la BD est un genre littéraire? Pensez-vous que la BD est destinée seulement pour les enfants? Quelles sont les caractéristiques positives ou négatives de la BD? Considérez-vous que la BD est une source de la culture d'un peuple? Envisagez-vous que la BD fait partie de la culture de mass/la culture médiatique? Dans l'enseignement de quelles matières la BD est-elle plus efficace? La BD doit-elle être utilisée dans l'enseignement du FLE? Est-il nécessaire ou pas lire les BDs? Можна також запропонувати виконати завдання на основі прочитаного коміксу: Rédigez une lettre à un des personnages de la BD au sujet de... Transformez le texte de la BD. Décrivez en détail une des vignettes de la BD. Décrivez et comparez deux vignettes de la BD. Rédigez un article critique sur la BD que vous venez de lire.

Творчий етап передбачає розвиток дослідної/проектної діяльності, творчих здібностей студентів. Проектна діяльність може набувати форму створення власного коміксу французькою мовою, яке відбувається в межах годин, що відводяться навчальним планом на самостійну роботу студентів. Це може бути як групова, так і індивідуальна форма роботи. Комікс оформлюється як від руки, так і за допомогою спеціальних Інтернет сервісів: <https://www.makebeliefscomix.com>, <https://www.storyboardthat.com>, https://www.canva.com/uk_ua/stvoryty/komiksy,

<https://ipadstory.ru/my-story-book-maker-for-kids.html>, <http://www.toondoo.com/>, <http://www.pixton.com>, <https://toonme.com>, <https://bndf.bnf.fr>, <https://www.toonytool.com>, які дозволяють створювати комікси із використанням готових шаблонів персонажів та фонового зображення. Іншою формою творчого етапу може виступити драматизація коміксу.

Висновки. Доведено, що комікс є поліфункціональним навчальним матеріалом і отже забезпечує виконання основних функцій освітнього процесу через реалізацію функції мотиву (вирішення декількох завдань), функції візуалізації (ілюстративне підґрунтя), функції індивідуалізації (індивідуальний режим роботи залежно від рівня володіння іноземною мовою), функції оптимізації (поєднання картинок і тексту ефективно транслює інформацію), а також контекстної (презентація складних явищ), розвивальної (розвиток критичного мислення), творчої (виявлення творчих здібностей), інтерактивної (виконання різних форм роботи), емотивної (емоційний вплив на читача), естетичної (вивчення візуальної літератури), культурної (лінгвокраїнознавча інформація про Францію) функцій та ін.

Таким чином, підтверджено, що використання коміксів під час навчання французькій мові уможливило вирішення цілої низки дидактичних завдань, а саме вдосконалення граматичних/лексичних навичок та вмінь, розвиток рецептивних/продуктивних видів мовленнєвої діяльності (читання з повним розумінням), розвиток лінгвокраїнознавчої компетентності (французька культура, країнознавчі та екстралінгвістичні знання), підвищення якості засвоєння знань, розвиток пізнавальної активності, мотивація студентів до вивчення французької мови, організація різноманітних форм роботи: індивідуальна, парна, групова, колективна, забезпечення інтерактивності під час освітнього процесу, розвиток творчих здібностей студентів.

Перспективним вбачаємо розробку алгоритму перекладу коміксу як лінгвовізуального феномену.

Джерела та література:

1. Harvey, R. C. (2001) Comedy At The Juncture Of Word And Image. Jackson: University Press of Mississippi.